1937 ий
15
ФЭВРАЛЬ
№ 10 (294)
Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ[illegible] ЛЭКТЭШ

Чыла ”эл” пролэтар-влак, ушныза!

Рвэзэ коммунист

ВЛКСМ
Маробком
дэн
горком
орган

Комсомол дэн туныктышо-влакын отвэтствэннэ пашашт

Школлаштэ ССР Ушэм Конституцым тунэммэ нэргэн ССР Ушэм Совнарком вуйлатышэ В. М. Молотов йолташын указаньыжым туныктышо дэн тунэмшэ-влак пэш шокшын ваш лийыч.

Чрэзвычайнэ VIII-шэ Совэт Сйэздэш ыштымэ Сталин йолташын докладшым, Молотов йолташын ойлымыжым да ССР Ушэм Конституцым луддымым альэ радио дэнэ колыштдымым старшэ класслаштэ тунэмшэ-влак кокла гыч муашат йӧсӧ. Нинэ документвлакын могай кэлгэ ойан улмыштым рвэзэ-влак сайын умлат да садланак нунын уло кэлгытыштым тунэм налаш тыршат.

Сталинский Конституцым тунэммаш—тунэмшэвлаклан Лэнин-Сталин партийын чыла тушманым сэҥэн, элым социализм корно дэнэ ончыко вӱдэн каймыжым палэн налаш полша.

РСФСР Наркомпрос А. С. Бубнов йолташ чыла автоном рэспублик, область да крайысэ туныктымо пашам виктарышэ орган-влаклан, 19 фэвраль гыч тӱҥалын, тунэммэ ий мучко 7, 8, 9 да 10 класслаштэ кажнэ куд кэчыштэ 2 шагатым Сталинский у Конституцым тунэмаш ойраш да расписаньыш урок шот дэнэ пурташ приказым пуэн.

Мэмнан Марий рэспубликысэ школлаштэ тӱжэм тунэмшэ-влак у Конституцым тунэмаш тӱҥалыт. Тунэмаш тӱҥалмэ кэчым нуно куанэн вучат. Тунэмаш тӱҥалаш улыжат кум кэчэ гына кодэш, но кӱлэш йамдылалтмаш альэ ок кой. Рэспублик калык туныктымо пашам виктарышэ пӧлкасэ пашайэҥ-влак тыштат эркын тарванымыштым ончыктат. Роҥго, Йолас, Мари-Турэк да йужо моло районлаштэ туныктышо влак огыт ситэ. Лушкыдо шинчымашан туныктышовлакат альэ улыт.

Сталинский у Конституцым туныкташ эн сай прэподаватэль-шамычым, эн пэрвойак историк-общэствовэд-влакым ойырман. У Конституцым туныктымаш туныктышылан пэш кугу часть паша. У Конституцым туныктышо-влак Чрэзвычайнэ VIII-шэ Совэт Сйэздэш ыштымэ Сталин йолташын докладшым, ССР Ушэм Конституцым эн ондак шкэштак сайын тунэм налшаш улыт. Туныктымо шотышто вэрласэ роно-влак кӱлэш полшым кызытак пуаш обязан улыт.

Школлан полшымо шотышто комсомолын рольжо пэшак кугу. Партий тудлан молодьож дэн йочавлакым коммунизм шӱлышэш воспитатлымэ пашам кучыктэн пуэн. Школлаштэ ССР Ушэм Конституцым тунэмаш тӱҥалмэш комсомол ӱмбакат у, пэш отвэтствэннэ пашам пышта комсомол комитэт-влак у Конституцым туныктымаштэ самырык туныктышовлаклан чыла сэмынат полшэн шогаш обязан улыт.

ССР Ушэм Конституцым тунэммаш мэмнан рвэзэ-влакын шӱмыштым ылышта, социалист родиным, коммунист партийым да тудын вождьшо кугу Сталиным эшэ чотырак йӧратыкта, тудлан нымо коддэ прэдан нэ лиймашым воспитатла.

Лион Фэйхтвангэр—Совэт Ушэм нэргэн

ПРАГА, 10 фэвраль. Прагашкэ толшо писатэль Лион Фэйхтвангэр Прагасэ дэмократ „Монтаг“ газэтын рэдакторжо дэнэ кутырмыжо годым ССР Ушэм нэргэн шкэнжын впэчатлэньыжым каласкалыш. „ССР Ушэм социализмым ышта. Тудлан тӱҥыштэ нимогай вийат мэшайэн ок кэрт. Вэсыжэ, чумыр ССР Ушэм вэс элын кэрылтмыжэ дэч аралалташ шкэнжым йамдыла. Сандэнэ Совэт Ушэмыштэ кызыт эл обороньылан да Йошкар армийлан пэш кугун значэньым пуат. Ик манаш—ССР Ушэмлан мутдэ шуктымаш дисциплинэ кӱлэш, вэт тудын строитэльствыжэ тыгай обстановкыштэ ышталтэш: „Ик кидыштэ строитэльын кольмыжо, вэсыштэ—кэрдэ. Тидэ кок фактым шинчыдэ кызыт Совэт Ушэмыштэ мо лиймым чылажым умылашат ок лий“.

Сталин йолташ нэргэн йодмылан Фэйхтвангэр тыгэ вашмутым пуыш: „Сталиным калык эрэ утларак да утларак йӧрата. Тудын лӱмжӧ—киндым да ончыкылык илышым ончыктышо символ. Сталин—шонымашкыжэ шуаш тыршышэ йэҥ, пэҥгыдэ кумылан, тып да ӱшанышан йэҥ“.

Фэйхтвангэрын шонымаштыжэ, ССР Ушэмын вийжым тыгай кум момэнт эн сайын палэмдат: 1) у дэмократичнэ Совэт Конституцо, 2) рвэзэ калыкын энтузиазмыжэ да 3) Сталин йолташын шонымашкэ шуаш тыршымыжэ да ӱшанымыжэ.

„ССР Ушэмыштэ чыла ышталтмаштат,—пытартышлан маньэ Фэйхтвангэр,—социализмым ыштэн шукташ тыршымаш да тӱньам уло айдэмэ тукымлан утараш шонымаш койэш. ССР Ушэмыштэ тып да порӓдкэ уло. Тудын кугытшо, куатшэ да вийжэ—тидэ тыныслыклан гарантий“.

Пашазэ „Гало“ газэт рэдактор дэнэ мутланымаштэ тудын антисовэт троцкист цэнтр процэсс нэргэн йодмыжлан Фэйхтвангэр тыгэ каласыш: „Троцкий да троцкизм ССР Ушэмлан лӱдмашан огыл. Троцкист-влак шпионыштын врэдитэльствышт дэнэ утларакшым калыкым пудраташ тыршэныт. Нунын ыштымэ матэриальнэ эҥгэкышт пэш изи. Сар шучкылык улмо жапыштэ саботажым нимньырат чыташ ок лий. Тидын дэнак процэссат умылталтэш“.

Сталин йолташ дэнэ мутланымыжэ нэргэн Фэйхтвангэр тыгэ каласыш: „Мый тидэ мутланымаш официальнэ лийэш манын лӱдым. Тугэ гынат, мутланымаш йӧршэш вэс сэмын, ваш-ваш нимат шылтыдэ лийын. Мэ тӱрлӧ политик дэн культур йодыш дэнат ойлышна. Моло эл-влакын вождьышт да вуйлатышышт дэнэ йатыр кана мутланалтын, но нигудыж дэнат Сталин дэнэ мутланымыла нимат шылтыдэ, вишак мутланэн кэртын омыл“.

Эн сай трактористка-влакын ушэмысэ совэщаньышт

11-13 фэвральыштэ Йошкар площадьысэ ССР Ушэм ЦИК пӧртэш элысэ эн сай трактористка-влакын совэщаньышт эртыш. Совэщаньыш ӱдрамаш трактор бригадэ сорэвноватлымаштэ пэрвой вэрыш лэкшэ 173 трактористка-влак лийыныт.

Трактор бригадэ-влакын ушэмысэ сорэвнованьэ итог нэргэн ВЛКСМ Рӱдӧ Комитэт прэдставитэльжэ, сорэвнованьэ комитэт вуйлатышэ Васильэва йолташ докладым ыштэн.

Ордэноноска Паша Ангэлина шкэ бригадыжын паша ыштымыжэ нэргэн ойлэн:

— Шурно лэктыш вэрч кучэдалшэ-влакын совэщаньэшышт,—манэш тудо,—мый ӱдрамаш дэнэ 10 трактор бригадым организоватлэн, кажнэ трактор дэнэ 1600 гэктарым ышташ Сталин йолташлан мутым пуэнам ыльэ. Мый тидэ мутым шуктэнам. Мыйын бригадыштэ культур-йӱла условийым сайын шындымэ.

Рвэзэ трактористка влак Н. К. Крупскайа йолташын ойлымыжым пэш шокшын вашлийыныт. (ТАСС).

Сталин йолташын докладшым ончыктышо фильм

Кинематографийын Главнэ Управлэньыжэ ССР Ушэмысэ Чрэзвычайнэ VIII-шэ Совэт сйэздэш Сталин йолташын ССР Ушэм Конституцо нэргэн докладшым сӱрэтлэн налын.

Сталин йолташын докладшэ социализмын чаплэ сэҥымаш факт-влак дэнэ пэш сайын ончыкталтын. Кино-сӱрэтыштэ мэмнан элнам индустриандышэ кадр-влак, колхоз стройын сэҥымашыжэ да мэмнан родинын вийжэ пэш сайын ончыкталтын. Фабриклаштэ, заводлаштэ, колхозлаштэ да моло вэрэат Сталин йолташын докладшым радио дэнэ колыштмашым шуко сӱрэтлэн налмэ.

Кино-фильм ончышэвлак историчэский сйэзд трибуныштэ калыкын йӧратымэ вождьшым ужыт, тудын докладшым колыт.

Фэвраль мучашлан кинематографийын Главнэ Управлэньыжэ Совэт Ушэм кино тэатр экранлаштэ ончыкташ 500 нарэ копийым ыштэн луктэш.

8 фэвральыштэ Москосо кугурак тэатр влакын экранышт тидэ кино-фильм ончыкталтын.

Моско—Владивосток—Моско

Кок тылзэ утларак лийэш—1936 ий 9 дэкабрьыштэ „С. О.“—17—635 паровоз Москошто 1200 тоннан сату пойэздым налын,—Моско—Владивосток—Моско маршрутым лэктын кайэн. Паровоз ордэноносэц В.К. Макаров вуйлатымэ почэш, тудым вашталтышэ ордэноносэц Мэжэцкий, Моркулин да Коновалов виктарымэ почэш кайэн. Паровоз кондэнсатортэндэр дэнэ оборудоватлалтын.

„С. О.“—17—635 паровоз опытан кривоносовэц-машинист-влак вуйлатымэ почэш испытаньым пэш сайын кучэн.

13 фэвральыштэ тидэ эстафэтнэ пойэзд нигунам лийдымэ кугу рэйс (12 тӱжэм километр кужыт) гыч—Владивосток гыч Москошко пӧртылэш.

Моско—Уэллэн—Моско пэрэльот

„Н—120“ самольот дэнэ арктик пэрэльотыш кайшэ ордэноносэц-льотчик Фарих йолташ 11 фэвральыштэ Моско жап дэнэ 15 шагатат 30 минутышто Свэрдловск аэродромыш сайын волэн шинчын. Игэчэ сайак огыл ыльэ гынат, Озэҥ гыч Свэрдловскыш 4 шагатат 15 минутышто чонэштымэ. Машина пашам сайын ышта.

12 фэвральыштэ эрдэнэ Фарих йолташ Омскыш чонэштэн. (ТАСС).

БРИГАДЭ ЙАТЫР СИТЫДЫМАШЫМ МУЫН

ПАРАНЬГА (тэлэфон дэнэ). Школ-влакым тэргымэ „куштылго кавалэрий“ бригадэ влакын пашаштым вуйлаташ ВЛКСМ райком бӱро члэн-влакым, РОНО пашайэҥ дэн район комсомол актив-влакым чылажэ 13 йэҥым вэрлаш колтымо.

Бригадылан могай пашам ыштышаш нэргэн ВЛКСМ райком сэкрэтарь дэн РОНО вуйлатышэ сайын умландарэныт, адак памäткым пумо.

Рэйдын тӱҥалтыш пашажэ тыгэ ончыкта: Куракин тӱҥалтыш школышто всэобщо начальнэ туныктымо пашам аклэн огытыл. Школ вуйлатышэ Смышльайэв йоча-влаклан тунэмаш кошташышт нимогай йӧным ыштэн огыл. Садлан шуко йоча тунэммым чарнэныт. I-шэ классыштэ шыжым 24 йэҥ тунэмын гын, кызыт 15 йоча вэлэ тунэмаш коштэш. II-шо классыштэ 14 йоча олмэш 9 йоча вэлэ тунэмэш, IV-шэ классыштэ—24 олмэш 18 гына тунэмэ коштэш.

Тыгайак ситыдымаш Ирмучаш школыштат уло. Тидэ школышто 75 йоча олмэш тунэмашкэ чылажат 65 йоча вэлэ коштэш.

„Куштылго кавалэрий“ бригадэ чылажэ районысо 34 тӱҥалтыш школым тэрга да чараш лукмо ситыдымашым корандаш кӱлэшан мэрым ышташ тӱҥалэш.

И. Бушков.

Йал озанлык выставкылан йамдылалтмашым вийаҥдыман

ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт дэн ССР Ушэм Совнаркомын 1935 ий 17 фэвральыштэ лукмо пунчалышт почэш тэний ийулыштo Моско олаш Пӱтынь Ушэмысэ йал озанлык выставкэ почылтэш.

Колхоз илышын сталинский уставшым илышыш пуртэн толмо да улан, культуран илыш вэрч колхозник-влакын вийан кучэдалмышт дэнэ пытартыш ийлаштэ социалист йал озанлык пэш кугу сэҥымаш-влакым ыштэн. Мэмнан кугу совэт элын эн сай совхозышт, МТС-ышт, колхозышт, вольык ашнымэ товарнэ фэрмышт Пӱтынь Ушэмысэ йал озанлык выставкыштэ шкэ чаплэ сэҥымаш-влакыштым ончыктат. Социалист йал озанлыкын стахановэцшэвлак нинэ сэҥымаш-влакыш кузэ шумыштым ойлаш тӱҥалыт. Йал озанлык выставкын задачыжэ йал озанлыкын сэҥымашыжым тыгылай ончыктымаш вэлэ огыл. Тылэч посна эртарыман выставкэ ончылно тыгай задачэ шога: йал озанлык пашa опытым шарымэ дэнэ пӱтынь колхоз крэсаньыкым туныкташ, воспитатлаш, 7-8 милиард пут киндым налшаш вэрч у вуатым тарваташ. Тыжэчын рашэ палэ: йал озанлык выставкын полиитик значэньыжэ путырак кугу. Садлан выставкылан йамдылалтмаш—пэш кугу да отвэтствэннэ пашa.

Марий рэспубликысэ выставком выставкыш колташ кандидат-влакым ойрэн да характэристикым возэн главнэ выставкомыш пэнгыдэмдаш колтэн. Нинэ кандидат гыч йужышт дэнэ мэ кызытат моктанэн кэртына. Жданов лӱм колхозын (Курык Марий район) вольык фэрмыжым выставкыш кандидатлан ойрымо. Тидэ фэрмын посна экзэмпльарлэ-влак пэш сай улыт. Тэвэ „Экран" лӱман изи ӱшкыжым налына Тудлан альэ 10 тылзэ вэлэ гынат, тудын нэлытшэ 358 килограммымат вонча. „Экран" суткалан 1070 граммым, а йужо суткаштэ 1350 грамм мартэ кушкэш. Тидымак „Майа" лӱман туна нэргэн, моло шуко нэргэнат ойлаш лийэш. Нинэ прэзэ-влакым колхозын самырык тэлӓтницажэ Кобылина Ана ончэн куштэн.

Выставкыш ойрымо моло колхоз, фэрмэ-влакын ончыктышышт сай. Но кандидатым ойрымо дэнэ пашa ок пытэ. Каласаш кӱлэш, йал озанлык выставкылан массэ дэнэ йамдылалтмаш альэ лушкыдын кайа. Кобылина Анан примэржэ эркын шаралтэш.

Колхоз, совхоз, фэрмэвлак тэний кугу сэҥымашым ыштэн, Пӱтынь Ушэмысэ выставкыштэ участвытлышаш вэрч кучэдалшаш улыт. Садлан комсомол организацэ-влаклан агрозоотэхник тунэммашым организатлыман. Агрозоотэхник правилым пашаштэ тӱрыс кучылтмаш сэҥымашым рэшатла.

ОНЧЫЛ ЛУДМО ПӦРТ

Токтар-сола йал совэт кэлэнсэ лудмо пӧртым (Торйал район) Шишкин Сэргэй вуйлата. Тудо шкэ пашажым йӧратэн ышта.

Газэт, журнал-влак ӱстэмбалнэ рат дэнэ оптэн шындымэ. Лудмо пӧртыштӧ пашa ыштымэ дэнэ пырльа Шишкин йолташ лудшо-влаклан политик умландарымэ пашам ышта, шкэ шинчымашыжымат нӧлта.

Шишкин Сэмон.

Роҥго райкомолын чэрэтан плэнумжо лийэ

6-7 фэвральыштэ Роҥго райкомолын чэрэтан 3-шо плэнумжо эртыш. Плэнумышто пропагандист пашa нэргэн райкомол сэкрэтарь Зонов йолташ докладым ыштыш. Доклад почэш прэньыштэ ойлышо-влак районышто пропагандист пашa начар улмым ончыктышт. Тэвэ Манан Мучаш политшколышто (пропагандист Кугэргин), „Пашазэ" колхоз пэлэнсэ политшколышто (Павловский), Кужмарийыштэ (Стэколщиков), „Кожэрскийыштэ" (М. Соколов) тэний ик заньатым эртарэн огытыл. Тыштэ пӱтыньэк пропагандист-влак титакан улыт.

Пропагандист-влак ончыкыжо политшкол пашам сайэмдаш социалист сорэвнованьыш ушнышт.

Агротэхник тунэммашым организатлымэ да тыштэ комсомолын задачыжэ нэргэн ВКП(б) Роҥго райком сэкрэтарь Шабарин йолташын докладшым плэнум колыштэ.

Плэнум райкомолын агротэхник тунэммэ пашам лушкыдын вуйлатымыжым паләмдыш. Агротэхник тунэммашым кумдан организатлымэ нэргэн плэнум пунчалым луктын.

О. О. Виноградов.

Докладым профэссор Фатов ыштыш

11 фэвральыштэ Йошкар-Ола фэльдшэр-акушэр школышто тунэмшэ-влак руш кугу поэт Алэксандр Сэргэйэвич лӱмэш кугу касым эртарышт. Тидэ касыш 400 йэҥ нарэ погынэн ыльэ.

Поэтын илышыж дэн творчэствыжэ нэргэн профэссор Н. Фатов йолташ пэш сай докладым ыштыш. Варажым сылнэ кас лийэ.

С. Таныгин.

Орловский образцово пэлэ кыдалаш школышто (Оршанкэ р-н) туныктышо-влак. Манцаров 6-шо классын классоводшо. Загайнов—йылмэ да литэратур дэнэ туныкта.

Асылбайэв пушкин касым кӱрлаш тӧчыш

ПАРАНЬГА. (Шкэнан коррэспондэнт дэч тэлэфон дэнэ). Руш кугу поэт А. С. Пушкинын колымыжлан 100 ий тэммэ кэчын—10 фэвральыштэ кастэнэ 6 шагатланак клубыш калык тич тэмэ. Но 9 шагат мартэ торжэствэннэ засэданьэ ыш тӱҥал. Погынышо-влак 3 шагат мартэ докладчикым вучышт. Докладчик Асылбайэв (пэдучилищэ диркэтыр, комсомолэц) нымогай причин дэч посна доклад ышташ толын огыл. Пушкин касыш погынышо 500 йэҥым 3 шагат вучыкташ ала кушто смэлыстым погэн ситарэн. Ӧрмаш!

Тылэч коч вучаш жап укэ. Вара пэдучилищэ гыч Бикашэвым ӱжын толыныт. Бикашэвлан йӧршэшат шоныдымо пашам—А. С. Пушкинын илышыжэ да творчэствыжэ нэргэн докладым ышташ логалын.

Доклад дэч вара йоча пӧртысӧ рвээ-влак Пушкинын произвэдэньыж гыч концэртым пуышт. Калык концэртым пэш куанэн колышто.

11 фэвральыштэ район рӱдысӧ комсомолэц-влакын погынымашышт лийын. Погынымаштэ пушкиным шогыдымо рвээ, ӱдыр-влакат шукын толыныт ыльэ. Пэдучилищын учэбнэ часть вуйлатышыжэ, комсомолэц Йэмэльйанов йолташ Пушкинын „Йэвгэний Онэгин" произвэдэньыжэ нэргэн доклад ыштыш. Тид дэч вара пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-влак пэш чаплэ концэртым шындэныт.

Пэдучилищыштат тидэ кастэнак пушкин касым эртарэныт.

Колхозлаштат шуко вэрэ Пушкин касым эртарэныт. Пушкин кас Куракиныштэ, „Партизан" колхозышто, моло вэрэат пэш сай эртэн.

Г. Бажанов.

Т. ТИМОВ

Калыкын тушманжэ-влак

Калыкын эн осал тушманышт—троцкист, родинын изменникшэ, социализмын кучэдал налмыжым пыташ шоныко кашакын прэступно пашашт нэргэн судын приговоржым совэт калык саламлэн ваш лийэ.

Антисовэт троцкист цэнтрым судитлымэ процэсс троцкист бандын шакшэ, ныгунам ужыдымо прэступно мундраҗым рончыш. Нунын программыштым, сарым лишэмдаш, совэт властьым сӱмырэн, мэмнан элыштэ капитализмым пӧртылташ шонымо вӱран плавыштым совэт суд пӱтынь тӱньа ончылан чарашкэ лукто. Троцкист бандит-влакын шучко планыштым могай осал корно дэнэ, могай шакшэ йӧн дэнэ ышташ шонымыштым шукэртэ огыл эртышэ процэсс раш ончыктэн пуыш.

Троцкист кашак социализм элым пытарымэ нэргэн фашист эл-влакым виктарышэ да нунын агэнтышт дэнэ пырльа каҥашэныт. Нуно Совэт Ушэмын экономик дэн войэннэ куатшым кӱрлаш, ССР Ушэм ӱмбакэ сар дэнэ кэржалтмым вашкэмдаш толашэныт. Нуно мэмнан элым чумырат, тыгыднат ужалкалэныт. Троцкист кашакын властьым шкэ кидыш налмыштыш фашист-шамычын „полшымыштлан" нуно фашист эл-шамычлан Украиным, Приморйэм да Приамурйэм пуаш сӧрэныт, мэмнан элын кугу пойанлыкщым кучылташлан пайдалэ концэссийым пуаш лийыныт. Троцкист бандит-влак мэмнан элын шэмэржэ-влакым ындырымаштэ фашист кашаклан полшым пуаш сӧрэныт. Шкэ прэступно планыштым шукташлан лийын нуно шпионаж, тэррор, дивэрсий, калык озанлыкыштэ врэдитэльства пашам ыштымэ корным шогалыныт.

Лэнин-Сталин партий ваштарэш, социализм ваштарэш, пӱтынь совэт калык ваштарэш кучэдалмаштэ троцкизм тыгай шучко программышкэ да шучко программыштым шукташлан тыгай шакшэ кучэдалмэ йӧныш шуын.

Троцкизмын пӱтынь историйжэ — пролэтар рэвольуцийлан, социализмлан изменым ыштымэ корно. Пашазэ движэньыштэ буржуазийын агэнтшэ сэмын шкэ политик карьэрыштым тӱҥалшэ троцкист-шамыч фашизмын эн ончыл отрӓдшэ лийыныт.

1931 ийыштэ Сталин йолташ троцкизмым контррэвольуционно буржуазийын ончыл отрӓдшэ, маньы ойлэн ыльэ. Мэмнан элыштэ социализмым ыштaш ок лий, маныл троцкист кашак лозунгым луктыныт. Тыгэ нуно контррэвольуционно буржуазийлан совэт власть да Лэнин-Сталин партий ваштарэш кучэдалашлан „тэорэтичэски" да духовно оружийым кучыктэныт. 1927 ий 7 нойабрьыштэ Москошто да Лэнинградыштэ троцкист-влак антисовэт дэмонстрацыым ыштылаш тӧчэныт, буржуазнэ спэциалист-влаклан врэдитэльства пашам вийаҥдашышт полшэныт. Троцкист-влак подпольно антисовэт организацийым ыштылыныт да моло антисовэт группо-влак организатлымашлан йӧным ыштэныт. Тыгэ нуно контррэвольуционно буржуазийлан совэт власть ваштарэш кучэдалашыжэ тактичэский дэн организационно оружийым кучыктэныт.

Пашазэ класс дэн социализм ваштарэш кучэдалмаштэ троцкист-влак ныгунам лийдымэ шучкылык да прэдатэльствэ корныш шогалыныт. Совэт властьым вийэш сӱмыраш нуно шкэ ончыланышт тӱҥ задачым шындэныт. Тыгэ нуно ССР Ушэмыштэ улшо совэт стройым капиталист строй дэнэ ваштaлташ тӧчэныт. Нуно гэрманий дэн йапонийысэ фашизмлан энгэртэн, совэт калыкын чыла кучэдал налмыжым совэт мландэ гыч тул да вэрдэ дэнэ ӱштын луктaш шонэныт. Нуно фабриклаштэ да заводлаштэ, сэлалаштэ да йаллаштэ ожнысо капиталист пӧрадкым пӧртылташ шонэныт. Калыкын тушманжэ Троцкий да тудын полшкалышышт совэт калыкын сталинский Конституцийым возалтшэ чыла кугу сэҥымашыжым фашист кашакын суран кэмышт дэнэ тошкэн пытараш тӧчэныт.

Троцкист бандэ фашист эл-влаклан толэн илашышт совэт мландын кумда вэржым да тудын пойанлыкшым (Украиным, Приморйэм, Приамурйэм, сахалинский нэфтьым, Мӱндур эрвэлысэ шӧртньӧ лукмо вэрлам, марганэцым, апа-

(Мучаш 4-шэ могырышто)

1837—АЛЭКСАНДР СЭРГЭИЭВИЧ ПУШКИН—1937

Руш кугу поэт А. С. Пушкинын колымыжлан шӱдӧ ий тэммэ кэчым палэмдымэ нэргэн

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэтын пунчалжэ

Руш кугу поэт А. С. Пушкинын колымыжлан шӱдӧ ий тэммым палэмдышашлан ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт пунчалэш:

1. Москосо пэрвой Кугыжаныш Унивэрситэтлан А. С. Пушкин лӱмым пуаш.
2. Боль.-Дмитровко урэмым Пушкин урэм манын лӱмдаш.
3. Москва-энгэрын Нэскучнайа набэрэжныйжым Пушкинский набэрэжный манын лӱмдаш.
4. Москошто Останкином Пушкинское манын лӱмдаш.
5. Дэтский Сэло олам Пушкин ола манын лӱмдаш.
6. Лэнинградысэ Кугыжаныш Академик драмэ тэатрлан А. С. Пушкин лӱмым пуэш.
7. Лэнинград олаштэ Биржэвой площадьым Пушкинский площадь манын лӱмдаш.

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт прэдсэдатэль—М. КАЛИНИН.

ССР Ушэм Рӱдӧ Исполнитэльнэ Комитэт сэкрэтарь—И. АКУЛОВ.

Моско, Крэмль. 1937 ий 9 февраль.

Алэксандр Сэргэйэвичым шарнымаш

Пушкин лӱмэш Йошкар-Ола шэмэр-влакын погынымаш гыч

11 февраль. Кас. Жап 6 шагат. Маргостэатрыштэ калык пэш шуко погынэн. Ик мыньар жап эртымэк, сцэнэ почылтэш.

Рэспублик пушкин комитэт вуйлатышэ А. Ф. Эшкинин йолташ ончылмутым ойлэн, погынымашым почэш.

Погынымашыш толшо шэмэр - в л а к прэзидиумыш ВКП(б) Обком сэкрэтарь-влак Врублэвский дэн Сапайэв йолташмытым, МАССР Исполком вуйлатышэ Пэтров йолташым, Эшкинин, Микин, тунэктышо Виноградова, студэнтка Иванова (Пэдинститут), профэссор Чаплинский, доцэнт Миримский, типографийын стахановкажэ Морозова, писатэль кокла гыч С. Г. Чавайн дэн Эрыкан да моло йолташ-влакымат совым кырэн сайлышт.

Совым кырэн, почот прэзидиумыш ВКП(б) Рӱдӧ Комитэт Политбӱуром сайлымэ.

Руш калыкын кугу поэтшэ АлэксандрСэргэйэвич Пушкинын илышыжэ дэн творчэствыжэ, адак тудын мэмнан жапыштэ значэньыжэ нэргэн МАССР калык туныктымо пӧлка вуйлатышэ И. Н. Суворов йолташ докладым пэш сайын ыштыш.

Погынымаш дэч вара Маргостэатр артист-влак, хор капэлла да симфоний оркэстр вий дэнэ кугу концэрт лийэ.

А. С. ПУШКИН

* * *

Мый Ижор дэкэ лишэмым,
Ончальым кӱш, каваш,
Шарналтальым шинчат модмым,
Ончалмэтым угыч раш.

Кэч мый ӱдыр тӱсэт дэкэ
Чон йӱлалын пижынам,
Вампир манын кэч лӱмдэныт
Твэрь губэрньыштэ мэмнам,

Но ыжым тошт ончыланда
Пулвуй дэнэ сукалташ,
Да йӧратымэ мут дэнэ
Шӱм кылдажым тарваташ.

Чон шупшдэгэч илыш кочым
Уш каймэшкэ йӱылдэн,
Пэш шыма сай койышдажым
Мый ала чынак мондэм,

Ныжыл капым, рын тошкалмым,
Шэкланэн ойлалмыдам,
Сэлтын[1] воштыл ончалмашым,
Пэшак скромно улмыдам,

Ом мондал гын... ту кыша дэн
Тыйын тыныс вэрышкат
Мийэм вэс ий, йӧратэм чот
Мый нойабр мартэат.

КАЗАКОВ МИКЛАЙ
кусарэн.

[1]) Сэлтын—чойач.

ПОЭТЫН КОЛЫМЫЖО

1837 ий—9-10 февраль (28-29 йанварь)—1937 ий.

9 февральыштэ (28 йанварь) Алэксандр Сэргэйэвич Пушкинын нэлын сусыргымыжо нэргэн Пэтэрбург мучко увэр шарлэн. Пушкин кола! Олаштэ чыла вэрла гыч кугу поэтын пӧрт дэкшэ калык-влак ошкылыныт. Пачэрыштэ чарныдэ гыч пэш шуко калык лӱшкэн. Лачак кабинэтыштэ гына шып лийын. Тушто диван ӱмбалнэ, пульо дэнэ сусыргышо поэт кийэн. Йыржэ йолташыжэ - влак погынэныт.

Эртышэ йӱд пэш нэлэ лийын. Алэксандр Сэргэйэвич чот орланэн. Тудо дажэ лӱйалташ тыршэн. Данзас*) туд дэчын пистолэтым налын шуктэн. Эр вэлэш коштымаш эркышнэн. Алэксандр Сэргэйэвич шкэдэкыжэ йоча - влакшым кондаш йодын да нуныж дэнэ чэвэрлэн. Варажым поэтын вакш дэкыжэ йолташыжэ влак мийэныт.

Пачэрыштэ эрэ шыгыр да шыгыр лийын. Капка ончылно калык пэш кугун погынэн. Пушкин кузэ? Тудлан куштылгырак лийын мо? Ала могай кугыза тӱшкаштэ каласыш:

— Ой, йумыжат! Мый фэльдмаршалын колымыжым шарнэм, а тыгэ лийын огыл ыльэ.

Алэксандр Сэргэйэвич пӧртыш кӧ толмо нэргэн эрэак йодын да тыгэ ойлэн:

— Млам вуным кажныштым ужаш гын, пэш сай ыльэ, но нуным дэнэ ойлаш мыйын вий укэ.

Туд дэкэ врач да литэратор, словарьым возышо Даль толын. Пушкин тудлан кидым пушат шыргыжалын каласыш:

— Начар вэт.

Тудо шкэ пульсжым кучэн ончышат, кидшэ дэна лупшальэ:

— Колышаш жап шуэш.

Кэчэ мучко тудо тыматлын кийэн, чӱчкыдын ватыжым ӱжын, но тудлан ойлаш йӧсӧ улмаш.

Йӱд толын шуын. Пушкинын пӧртыштыжӧ малэн огытыл. Ты годым жандарым-влакат малэн огытыл.

... Йӱд эркын шуйнэн. Йокрок дэн корштымаш поэтым орландарэныт. Тудо шкэнжын пэнгыдылыкшэ дэнэ орланымыжым чытэн. Даль тудлан ойлэн:

— Шкэндын корштымо дэч ит вожыл, кэчкыж, вара тылат куштылгырак лийэш!

Но Пушкин каласэн:

—Укэ, кэчкыжман огыл. Ватэм колэш. Воштылтыш вэт, тидэ осалат мыйым сэнгынэжэ. Ом кэчкыж.

Лэйб-Мэдик Арэндт ойлэн:

— Мый кумло кучэдалмаштэ лийынам, мый шуко колышым ужынам, но тыгайым шагал ужынам.

10 февраль (29 йанварь). Кугу поэт Пушкинын илымэ пытартыш эр толын шуын. Тудын тазалыкшэ чылтак ӱшаныдымашан лийын. Тидым эр дэнэ толшо Арэндтат ойлэн. Калык влак урэм ти-

*) Данзас—Пушкинын лицэйыштэ тунэммэ годсо йолташыжэ. Поэтын дуэльыш лэкмыжэ годым, сэкундант лийын.

(Мучашыжэ 4-шэ могыр)

Поэтын колымыжо

(Мучаш)

Тидым эрдэнэ толшо Арэндтат ойлэн. Калык-влак урэм тичак погынэныт,Пушкинын пӧрт дэк чакырак мийаш лийын огыл. Ойго эрэ чакланэн. Ойго гэнийын йӧрымӧ пӧрт дэкэ калыкым поктэн. Пуштшын кидшым виктарышэ кугыжа, Мойкыш фэльйэгор - влакым колтэн: тудо куэам мучаш лиймым чытэн кэртдэ вучэн.

Даль поэтын вакшыж дэчын ойырлэн огыл. Кэчывалым кок шагатыштэ Алэксандр Сэргэйэвичын пульсшо кырымым мӧнгэштараш тӱҥалын. Тудо Дальын кидшым кормыштэн:

— Ну, мыйым кыньэлтыйа, кайэна, да кӱшкӧ, кӱшкӧ,—ну, кайэна!

А варажым, ӧрын ойлэн: — Мый тый дэнэт пырльа, нинэ кнага-влак гыч да онгамбачын кӱш кӱзэна шонэм—вуйат савырнэн.

Тудо шкэнжым кӱшкырак пышташ Дальдэчын йодын. Даль тудын йодмыжым шуктэн. Тудо шинчажым ик канаштэ почат, каласыш:

— Илыш пытыш.

— Мо пытыш?—Даль колдэ йодын.

Алэксандр Сэргэйэвич уэш раш каласыш:

— Илыш пытыш.

Кок шагатат нылнэ вич минут кэчывал эртымэк лийэ. Руш калыкын кугу гэнийжэ йӧрыш.

„Комсомольская Правда“ гыч.

Вэс эллаштэ Пушкин кэчым кузэ эртарэныт

Чэхословакийыштэ

10 фэвральыштэ Прага унивэрситэтын философ факультэтыштыжэ славьан институт дэн Чэхословакысэ пушкин комитэт Пушкин колымылан 100 ий тэммэ лӱмэш торжэствэнэ погынымашым эртарэныт. Погынымаштэ—р э с п у б л и к прэзидэнт Бэнэш, просвэщэнйэ министр Франкэ, дэпутат дэн сэнат палат вуйлатышэ-влак, ССР Ушэм полпрэд Алэксандровский, полпрэдства пашайэн-влак, посольство-влакын прэдставитэльшт, Прага муниципалитэт прэдставитэль, Чэхословак кугу школ рэктор дэн дэкан-влак, молат лийыныт.

Английыштэ

Руш кугу поэтын колымыжлан 100 ий тэммэ лӱмэш, англий газэт-влак лӱмын статьа-влакым пэчэтлэныт. „Таймс“, газэт тыгэ воза: „Пушкинын колымыжлан 100 ий тэммэ кэчым Совэт Ушэмыштэ пэш кугун ончыкталтэш. ССР Ушэмыштэ к а л ы к-влак Пушкиным пэш чот йбратат“.

Литваштэ

Каунасыштэ (Литван рӱдӧ олажэ) кугыжаныш тэатр пӧртыштӧ А. С. Пушкин лӱмэш кугу выставкым почмо.

9 фэвральыштэ тидэ тэатрыштак Пушкин лӱмэш кугу кас лийын. Тидэ касыштэ „Борис Годунов“ опэрым шындымэ.

Эстонийыштэ

Эстонийыштэ п о э т ы н колымо кэчым йатыр вэрэ спэктаклым, концэртым шындэн эртарэныт. Пушкин нэргэн калык коклаштэ шуко лэкцийым эртарымэ. 10 фэвральыштэ Эстонийыштэ кугыжаныш радио гыч Пушкинын посна произвэдэньэ-влакшым пуэныт.

Пушкин кэчэ районлаштэ

ШЭРНУР. Район рӱдӧ клубышто Пушкин лӱмэш кугу кас лийэ. „Пушкин да мэмнан жап“ тьэмэ дэнэ пэдучилищыштэ руш йылмэ да литэратур дэнэ туныктышо И. А. Вэдэрников йолташ докладым ыштыш.

Варажым пэдучилищыштэ тунэмшэ-влак кугу концэртым шындышт. Пэдучилищын эн сайын лудшыжо-влак А. С. Пушкинын возымо „Евгений Онегин“, „Полтава“ произвэдэньыла гыч отрывким, „Дэрэвня“, „Кавказ“, „Чаадаеву“ да моло почэламутвлакым лудыч. Тыгакак „Узник“, „Зимний вечер“ мур влакым сайын мурышт.

Ф. Димитриэв.

* * *

У ТОРЙАЛ. Тошто Торйал кыдалаш школышто пушкин кас пэш сылнын эртыш. Йубилэйнэ касыш калык шуко толын ыльэ.

Пушкинын илышыжэ да творчэствыжэ нэргэн кыдалаш школышто руш литэратурым туныктышо Тарасов йолташ докладым ыштыш. Доклад пытымэк кыдалаш школышто тунэмшэ-влак Пушкинын творчэствыжэ гыч концэртым пуышт.

Шишкин Сэмон.

* * *

КОСОЛАПОВО. „Пэлэдыш“ колхозышто Пушкинын колымыжлан 100 ий тэммэ лӱмэш касым эртарымэ. Комсомолэц - влак Пушкинын илышыж дэн пашажым колхозник-влаклан умылтарышт. Вара Пушкинын мурыжым, почэламутшым ойлымаш лийэ.

И. Антропов.

Йошкар-Ола даысэ чодра воктэнэ йэчэ дэнэ трэнировайлымаш. Фото—Чуршуковын.

Кугу поэт лӱмэш кас

10 фэвральыштэ Марий пэдагогяк институтышто кугу поэт лӱмэш кугу кас эртаралтэ.

„Пушкин да мэмнан кызытсэ илыш“ нэргэн институтын доцэнтшэ Мирамский йолташ докладым ыштыш Доклад дэч вара Пушкиным правитэльствын поктылмыжо да кызыт Пушкиным кузэ аклымэ нэргэн профэссор Н. Фатов каласкалыш. Марий поэт Шабдар Осып Пушкиным марий литэратурлан шочаш да кушкаш полшымыжо нэргэн ойлыш. Марий писатэль С. Г. Ч а в а й н йолташ руш кугу поэтын марий литэратурлан вийангашыжэ полшымыжо нэргэн каласкалыш.

Варажым Алэксандр Сэргэйэвичын возымыжым эн сайын лудын моштышо студэнт-влак, поэтын почэламут-влакшым сылнын лудыч.

И. Л.

* * *

Кой-Сола пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур р-н) А. С. Пушкин колымо кэчын—10 фэвральыштэ сылнэ касым эртарымэ. Пушкинын илышыжэ да пашажэ нэргэн Вараксин йолташын докладшэ дэч вара тунэмшэ-влак пэш сылнэ концэртым шындышт.

А-в.

Калыкын тушманжэ-влак

(Мучаш, тӱҥалтышым 2-шо мгр. ончо)

титым, нэфтым, чодрам) пуаш шонэн. Нуно фашист кашаклан пэш шуко контрибуцийым продовольство дэнэ — киндэ, койа, шыл дэнэ—тӱлэн шогаш сӧрэныт. Тыгэ нуно ССР Ушэмым Гэрманий дэн Йапонийын колонийышкышт савырнэшт улмаш. Но альэ тидэ троцкист программын ужашыжэ гына — нунын „тӱжвал политикышт“ вэлэ. Троцкист кашак „кӧргӧ политикын“ программыжэ тыгай задач-влакым пуртэныт: элым индустрийандымэ вavailable?

пуртэныт: элым индустрийандымэ ваштарэш, социалист строитэльствын вичийаш планышт ваштарэш кучэдалаш, пашазэ классын чыла сэҥымашыжым пытараш, колхозым шалатылаш, совхозым пытараш, частнэ - капиталистичэский эксплоатацым пӧртылташ, кугу совэтский прэдприйатьэ-влакым концэссийышн пуаш. Тидэ лачак--мэмнан элыштэ социализмым пытарымэ дэн капитализмым пӧртылтымӧ программэ. Тыгай программышт д э н э троцкист кашак шэмэр массэ коклашкэ пураш тоштын огытыл, тидыжэ пэш раш палэ. Нуно шкэ вӱран, лавран пашаштым шуктымаштэ ик энэртышлан гына—гэрманийсэ дэн йапонийсэ фашизмлан в э л э ӱшанэныт.

Троцкист кашак шкэ шакшэ шпион, врэдитэльствэ пашашт дэнэ ССР Ушэм ӱмбакэ сар дэнэ керждалтмашым да шкэ программыштым шуктымашым вашкэмдаш толашэныт. Нуно шкэ ончылашышт „утларак йымыжгэ вэрыш утларак чоткыдын пэраш“, Совэт Ушэмын экономик дэн эл аралымэ паша куатшым кӱрлаш тӱҥ задачым шындэныт. Прэдприйатьылаштэ пудэштарылмышт, кӱртньӧ корнылаштэ катастрофым ыштылмышт годым нуно пашазэ-влакым, йошкар армийэц-влакым, йочавлакым пуштэдэныт. „Жэртвэ утларак гын, сайрак, вэт тидэ пашазэ-влакым шыдэштара“,—манын нуно ойлэныт.Нуно гэрманийсэ да йапонийсэ развэдкын агэнтыштлан кугыжаныш значэньан улшо, сэкрэтнэ свэдэньэ - влакым пуэдэныт. ССР Ушэм ваштарэш сар тӱҥалэш гын, тунам троцкист кашак фашист развэдкэ шамыч дэнэ кэлшэн кӱртньӧ корно сооружэньым пудэштарылаш, воинский склад дэнэ войскавлакын кочкыш пунктым йӱлалтылаш, воинский поэздлаштэ крушэньым ыштылаш шонэныт. Войскалан пумо эшэлоным, тугак Йошкар армий часть-влак кочкыш дэн санобработко пунктым пэш шарлышэ чэрын бактэрийжэ дэнэ ӱчым ыштэн заразитлаш йамдылалтыныт. Троцкист кашак фашизм корно дэнак кайэныт. Троцкист кашакын тӱньамбалсэ сарым организатлаш, шэмэр калыкым орландараш ыштымэ планышт гыч тидэ пэш раш койэш. Троцкист - шамыч мэждународно йодышышто фашист-шамыч дэнэ кэлшымыштым, Гэрманийлан Придунайский дэн Балкан полуостровышто улшо элвлакым кучэдал налашыжэ, йапонэц-влаклан Китайым кучэдал налышыжэ полшаш сӧрымыштым шкэ программыштышт а р а м огыл ончыктэныт. Совэт властьын, социализмын, совэт калыкын эн осал тушманышт—троцкист кашак ВКП(б) дэн совэт правитэльствын вуйлатышэ-влакышт — Сталин, Молотов, Каганович, Ворошилов, Орджоникидзэ, Йэжов, Жданов, Косиор йолташмытым пуштэдаш йамдылэныт.

Ныгунам мондалтдымаш Сэргэй Миронович Киров йолташын вӱржӧ дэнэ тэррорист бандит-влакын кидышт амыргэн.

Троцкист кашак — эн осал, эн шакшэ тушманшамыч улыт. Нуно историйыштэ лийэдышэ прэдатэльствын чыла тӱрлӧ примэржымат вончэн кайэныт. Садлан совэт калык троцкист кашакым пэш осал пашаштлан судитлымэ приговорым шокшын саламлэн ваш лийын.

Троцкист бандым судитлымэ процэсс тушманын могай йӧн дэн, могай оружийым кучылтмыжым палатыш. Бдитэльностым лу кана кугэмдаш кӱлэш. Тыгэ вэлэ мэ троцкизмын кодшо косажымат чыла чараш луктын кэртына. Шакшэ фашизмын кодшыжымат йӧршэш пытараш кӱлэш, укэ гын, тудо шкэ осал шӱлышыж дэнэ мэмнан родинын йандар йӱжшым локтылэш.

Отв. рэдактор—
В. Т. ТИМОФЭЙЭВ.

Упол. Марлита № 26. Тираж 2154 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн горком орган. Савыктышэ „М. К.“